

خلاصه نکات کلیدی قانون محاسبات عمومی کشور :

بودجه کل کشور برنامه مالی دولت است که برای یک سال مالی تهیه و حاوی پیش بینی درآمدها و منابع تأمین اعتبار و برآورد هزینه ها بوده و از سه قسمت به شرح زیر تشکیل می شود : ۱: بودجه عمومی دولت ۲: بودجه شرکتهای دولتی و بانکها ۳: بودجه موسساتی که تحت عنوانی غیر از عناوین فوق در بودجه کل کشور منظور می شود. موسسه دولتی واحد سازمانی مشخصی است که به موجب قانون و زیر نظر یکی از قوای سه گانه اداره می شود و عنوان وزارت خانه ندارد . شرکت دولتی سازمان مشخصی است که با اجازه قانون به صورت شرکت ایجاد می شود و یا به حکم دادگاه یا قانون به عنوان شرکت دولتی شناخته شده باشد و بیش از ۵۰ درصد سرمایه آن متعلق به دولت باشد. هر شرکت تجاری که از طریق سرمایه گذاری شرکت های دولتی ایجاد شود مادامی که ۵۰ درصد آن سهام آن متعلق به شرکت های دولتی است شرکت دولتی تلقی می شود. شرکتهایی که از طریق مضاربه و مزارعه و امثال اینها به منظور به کار انداختن سپرده های اشخاص نزد بانک ها و موسسات اعتباری و شرکت های بیمه ایجاد شده یا می شوند از نظر این قانون شرکت دولتی شناخته نمی شوند. موسسات و نهادهای عمومی غیردولتی از نظر این قانون واحدهای سازمانی مشخصی هستند که با اجازه قانون به منظور انجام وظایف و خدماتی که جنبه عمومی دارد تشکیل شده است.

درآمد عمومی عبارت است از درآمدهای وزارتخانه ها و موسسات دولتی و مالیات و سود سهام شرکت های دولتی و درآمد حاصل از انحصارات و مالکیت سایر منابع تأمین اعتبار. تعریف تشخیص : تعیین و انتخاب کالا و خدمات و سایر پرداخت هایی که تحصیل یا انجام آنها برای نیل به اجرای برنامه های دستگاه اجرایی ضروری است تأمین اعتبار : یعنی اختصاص دادن تمام یا قسمتی از اعتبار مصوب برای هزینه کردن تعهد : یعنی ایجاد دین بر ذمه دولت تسجیل عبارت است از تعیین میزان بدهی قابل پرداخت به موجب اسناد و مدارک اثبات کننده بدهی . هزینه عبارت است از پرداخت هایی است که به طور قطعی به ذینفع در قبال تعهد یا تحت عنوان کمک با رعایت قوانین و مقررات صورت می گیرد. تنخواه گردان خزانه : عبارت است از اعتبار بانکی در حساب درآمد عمومی نزد بانک مرکزی که به موجب قانون اجازه استفاده از آن به میزان معین در هر سال مالی برای رفع احتیاجات نقدی خزانه واریز می شود) حداکثر ۳ درصد بودجه عمومی دولت است

تنخواه گردان استان عبارت است از وجهی که از محل اعتبارات مصوب به منظور ایجاد تسهیلات لازم در پرداخت هزینه های جاری و عمرانی دستگاه های اجرایی محلی قرار می دهد .تنخواه گردان حسابداری عبارت است از وجهی که خزانه و یا نمایندگی خزانه در استان از محل اعتبارات مصوب برای انجام هزینه های سال جاری در اختیار ذیحساب قرار می گیرد. تنخواه گردان پرداخت عبارت است از وجهی که از محل تنخواه گردان حسابداری از طرف ذیحساب با تایید وزیر یا رئیس موسسه قرار می گیرد تا به تدریج هزینه شود. پیش پرداخت عبارت است از پرداختی که از محل اعتبارات مربوط پیش از انجام تعهد صورت گیرد. علی الحساب عبارت است از پرداختی که به منظور ادای قسمتی از تعهد با رعایت مقررات صورت گیرد

ذیحساب ماموری است که به موجب حکم وزارت امور اقتصادی و دارایی از بین مستخدمین رسمی واجد شرایط به منظور اعمال نظارت و تأمین هماهنگی لازم در اجرای مقررات مالی و محاسباتی به این سمت منصوب می شود . سایر وظایف ذیحساب به شرح ذیل است : نظارت بر امور مالی و محاسباتی و نگهداری و تنظیم حسابها طبق قوانین مربوط، نظارت بر حفظ اسناد و دفاتر مالی، نگهداری و تحویل و تحول وجوه و نقدینه ها و سپرده ها و اوراق بهادار، نگهداری حساب اموال دولتی و نظارت و اموال مذکور.

ذیحساب زیر نظر رئیس دستگاه اجرایی وظایف خود را انجام می دهد. ذیحساب موسسات و نهادهای عمومی غیر دولتی که از محل درآمد عمومی دریافت می دارند با حکم وزارت امور اقتصادی و دارایی و با موافقت آن دستگاه منصوب خواهد شد. معاون ذیحساب ماموری است که با حکم وزارت امور اقتصادی و دارایی از بین کارکنان رسمی واجد شرایط به این سمت منصوب می شود. امین اموال ماموری است از بین مستخدمین واجد شرایط و با موافقت ذیحساب و به حکم وزارتخانه یا موسسه به این سمت منصوب و مسئولیت حراست و تحویل و تحول و تنظیم حساب های اموال و اوراقی که در حکم وجه نقد است را بر عهده دارد. عامل ذیحساب ماموری است که با موافقت ذیحساب و به حکم دستگاه اجرایی مربوط از بین مستخدمین واجد شرایط منصوب و انجام قسمتی از وظایف توسط ذیحساب به او محول می شود.

جوهی که از محل درآمدها یا سایر منابع تامین اعتبار منظور در بودجه کل کشور وصول می شود و همچنین درآمدهای شرکت های دولتی به استثنای بانک ها و موسسات اعتباری و شرکت های بیمه باید به حساب های خزانه در بانک مرکزی واریز شود. نحوه عمل و روش های اجرایی در مورد وصول درآمدهای وزارتخانه ها و موسسات دولتی طبق نمونه ای خواهد بود که از طرف وزارت امور اقتصادی و دارایی تهیه و ابلاغ می شود. شرکت های دولتی به استثنای بانک ها و موسسات اعتباری و شرکت های بیمه مکلفند روش های اجرایی وصول درآمد خود را به تایید وزارت امور اقتصادی و دارایی برسانند.

شرکتهای دولتی مکلفند پس از تصویب ترازنامه و سود و زیان خود توسط مجامع عمومی حداکثر ظرف یک ماه ترتیب پرداخت مالیات و همچنین سود سهام دولت را در وجه دارایی بدهند. تخلف از اجرای این ماده در حکم تصرف غیرمجاز در جوه عمومی محسوب می شود. شرکتهای دولتی مکلف اند در صورتی که تا پایان شهریورماه هر سال ترازنامه و سود و زیان سال قبل آنها به تصویب مجمع عمومی مربوط نرسیده باشد بر مبنای ارقام ترازنامه و سود و زیان که به حسابرس منتخب وزارت امور اقتصادی و دارایی ارائه داده اند مالیات متعلقه را طبق قوانین مالیاتی مربوط و یا معادل ۸۰ درصد مبلغی را که به عنوان مالیات دوره مالی مورد نظر در لایحه بودجه کل کشور برای آنها پیش بینی شده است به ترتیب مقرر در این ماده در وجه وزارت امور اقتصادی و دارایی به طور علی الحساب پرداخت نمایند. مطالبات وزارتخانه ها و موسسات دولتی از اشخاصی که به موجب احکام و اسناد لازم الاجرا به مرحله قطعیت رسیده است طبق مقررات قانون مالیات های مستقیم وصول خواهد شد. جوهی که بدون مجوز یا زائد بر میزان مقرر وصول شود باید به درآمد عمومی واریز شود. به مطالبات اشخاص بابت اضافه پرداختی آنان خسارت تاخیر تعلق نمی گیرد.

پرداخت هزینه ها به ترتیب پس از طی مراحل تشخیص، تامین اعتبار، تعهد، حواله و با اعمال نظارت مالی به عمل می آید) ترتیب آن بسیار مهم است (اختیار و مسئولیت تشخیص و انجام تعهد و تسهیل و حواله به عهده وزیر یا رئیس موسسه و مسئولیت تامین اعتبار و تطبیق پرداخت با قوانین و مقررات در عهده ذیحساب می باشد. اعتباری که تحت عنوان هزینه های پیش بینی نشده در قانون بودجه کل کشور منظور می شود و بنا به پیشنهاد وزرای ذیربط و تایید سازمان برنامه و بودجه و تصویب هیئت وزیران و سایر مقررات عمومی قابل مصرف میباشد. هیئت وزیران مجاز است در مورد دستگاه اجرایی که دارای مقررات قانونی خاص می باشند اجازه دهد که اعتبار واگذاری از محل اعتبارات موضوع این ماده طبق مقررات خاص دستگاه مربوط مصرف شود. اعتبارات مندرج در بودجه وزارتخانه ها و موسسات دولتی تحت عنوان دیون بلامحل در مورد اعتبارات جاری با موافقت وزارت امور اقتصادی

و دارایی در مورد اعتبارات عمرانی وزارتخانه ها و موسسات دولتی و سایر دستگاه اجرایی با تایید سازمان برنامه و بودجه قابل مصرف است. کلیه اعتبارات جاری و عمرانی منظور در قانون بودجه کل کشور تا آخر سال مالی قابل تعهد و پرداخت است و مانده وجوه اعتبارات مصرف نشده هر سال باید حداکثر تا پایان فروردین ماه سال بعد به خزانه برگشت داده شود. هر مبلغی از درآمدهای اختصاصی زائد بر میزان پیش بینی شده در بودجه های مصوب وصول شود قابل مصرف نبوده و باید به حساب درآمدهای عمومی کشور واریز گردد. مهلت تعهد و پرداخت برای هزینه های جاری تا پایان فروردین سال بعد و برای هزینه های عمرانی تا پایان تیرماه سال بعد. اگر مصرف نشود ظرف ۱۰ روز باید به خزانه واریز شود یعنی تا ۱۰ اردیبهشت و ۱۰ مرداد

عناوین کمک مندرج در بودجه کل کشور منحصراً ناظر بر اعتبارات جاری است. اعتباراتی که در قانون بودجه کل کشور به عنوان کمک برای عملیات جاری شرکت های دولتی منظور می شود به موجب حواله و درخواست وجه مقامات مجاز شرکت های مذکور با رعایت مقررات مربوطه توسط خزانه قابل پرداخت خواهد بود. هرگاه پس از پایان سال مالی زیان شرکت بر اساس ترازنامه و سود و زیان مصوب مجمع از مبلغ پیش بینی شده در بودجه مصوبه مربوط کمتر باشد شرکت مکلف است از ابتدا زیان حاصل را از محل منابع داخلی پیش بینی شده تامین و از کمک دولت فقط برای جبران باقی مانده زیان استفاده نماید و مازاد کمک دریافتی از دولت ناشی از تقلیل زیان پیش بینی شده را به حساب خزانه واریز نماید. شرکت های دولتی مکلف است حداکثر ظرف مدت یک ماه پس از تصویب ترازنامه و سود و زیان توسط مجمع عمومی وجود قابل برگشت موضوع این ماده را به خزانه مسترد نمایند. مصرف اعتبارات جاری و عمرانی منظور در بودجه کل کشور تابع مقررات این قانون و سایر قوانین و مقررات عمومی دولت می باشد. مصرف درآمدها و سایر منابع تامین اعتبار شرکت های دولتی بر اساس بودجه های مصوب جز در مواردی که در این قانون برای آنها تعیین تکلیف شده تابع مقررات قانونی مربوط می باشد. حداکثر تا اول اردیبهشت ماه هر سال باید بودجه عمرانی مصوب آن سال و اعتبارات کلیه دستگاه ها و موافقت نامه ها ابلاغ و مقداری از اعتبارات به دستگاه اجرایی مجری تخصیص داده شود.

مناقضه در معاملات به طرق زیر انجام می پذیرد: در مورد معاملات جزئی به کمترین بهای ممکن به تشخیص و مسئولیت کارپرداز، در مورد معاملات متوسط به کمترین بها به تشخیص و مسئولیت کارپرداز و مسئول تدارکات و تایید وزیر یا بالاترین مقام اجرایی، در مورد معاملات عمده با انتشار آگهی مناقضه عمومی و یا ارسال دعوتنامه مناقضه محدود به تشخیص وزیر یا بالاترین مقام اجرایی و یا مقامات مجاز. مزایده در معاملات به طرق زیر انجام می پذیرد: در مورد معاملات جزئی به بیشترین بهای ممکن به تشخیص و مسئولیت مامور فروش، در مورد معاملات متوسط با حراج و در مورد معاملات عمده با انتشار آگهی مزایده عمومی

اعمال نظارت مالی بر مخارج وزارتخانه ها و موسسات و شرکتهای دولتی از نظر انطباق پرداختها با مقررات این قانون به عهده وزارت امور اقتصادی و دارایی هست. نظارت عملیاتی دولت به عهده وزارت برنامه و بودجه است. دستگاههای اجرایی مکلفند به ترتیبی که هیئت وزیران معین خواهد نمود حداکثر ظرف مدت ۶ ماه پس از پایان هر سال مالی گزارش عملیات انجام شده طی آن سال را بر اساس اهداف پیش بینی شده در بودجه مصوب به دیوان محاسبات کشور و وزارت برنامه و بودجه و وزارت امور اقتصادی و دارایی ارسال کنند. شرکت های دولتی مکلفند ترازنامه و حساب سود و زیان خود را بلافاصله پس از تصویب مجمع عمومی مربوط برای درج در صورتحساب عملکرد سالانه به وزارت امور اقتصادی دارایی ارسال کنند. کلیه موسسات و نهادهای عمومی غیردولتی مکلف اند صورت حساب دریافت و پرداخت سالانه خود اعم از اعتبارات جاری یا طرح های عمرانی را مطابق

دستورالعملی که از طرف دارایی ابلاغ خواهد شد تنظیم و پس از تصویب تا پایان شهریورماه سال بعد جهت درج در صورت حساب عملکرد سالانه بودجه کل کشور به وزارت امور اقتصادی و دارایی ارسال دارند.

پیش پرداختها در سالی که به مرحله تعهد می رسد و علی الحساب ها در سالی که تسویه می شود به حساب قطعی همان سال محسوب و در صورتحساب عملکرد سالانه بودجه کل کشور جمعاً و خرجاً منظور می شود. وزارت امور اقتصادی و دارایی مکلف است صورت حساب عملکرد هر سال مالی را حداکثر تا پایان آذرماه سال بعد طبق تقسیمات و عناوین درآمد و سایر منابع تامین اعتبار مندرج در قانون بودجه سال مربوط تهیه و همراه با صورت گردش نقدی خزانه به طور همزمان یک نسخه به دیوان محاسبات کشور و یک نسخه به هیئت وزیران تسلیم نماید. دیوان محاسبات مکلف است با بررسی حساب ها و مدارک و تطبیق با صورتحساب عملکرد سالانه نسبت به تهیه تفریغ بودجه سالانه اقدام و هر سال گزارش تفریغ بودجه سال قبل را به انضمام نظرات خود به مجلس شورای اسلامی تسلیم و هر نوع تخلفات از مقررات این قانون را رسیدگی و به هیئت های مستشاری ارجاع نماید.

مسئولیت حفظ و حراست و نگهداری اموال منقول دولتی وزارتخانه ها و موسسات دولتی با وزارتخانه یا موسسه دولتی استفاده کننده و نظارت و تمرکز حساب اموال مزبور با وزارت امور اقتصادی و دارایی است. وزارت خانه ها و موسسات دولتی و شرکتهای دولتی می تواند اموال منقول خود را به طور امانی در اختیار سایر وزارتخانه ها و موسسات دولتی و شرکتهای دولتی قرار دهند که در این صورت وزارتخانه ها و موسسات دولتی تحویل گیرنده بدون اینکه حق تصرفات مالکانه نسبت به اموال امانی مذکور داشته باشند مسئول حفظ و حراست و نگهداری حساب این اموال خواهند بود و باید فهرست اموال مزبور را به دارایی و این اموال را پس از رفع نیاز مسترد کند. فروش اموال منقول وزارتخانه ها و موسسات دولتی که اسقاط شده و یا مازاد بر نیاز تشخیص داده شود و مورد نیاز سایر وزارتخانه ها و موسسات دولتی نباشد با اطلاع قبلی وزارت امور اقتصادی و دارایی و اجازه بالاترین مقام دستگاه اجرایی ذیربط با رعایت مقررات مربوط به معاملات دولتی مجاز می باشد. وجوه حاصل از فروش این قبیل اموال باید به حساب درآمد عمومی واریز شود.

اموال منقول و غیر منقول پس از خاتمه اجرای طرح هایی که توسط وزارتخانه ها و موسسات دولتی اجرا می شود با دولت خواهد بود و در مورد طرح هایی که مجری آن ها شرکت های دولتی و نهادها و موسسات عمومی غیر دولتی هستند به حساب اموال و دارایی های دستگاه بهره برداری طرح منظور خواهد شد و درآمدهای ناشی از بهره برداری از این نوع اموال و دارایی ها در مورد طرح های عمرانی که توسط وزارتخانه ها و موسسات دولتی اجرا می شود قبل و بعد از خاتمه اجرای طرح به حساب درآمد عمومی کشور و در مورد طرح های مورد اجرای شرکت های دولتی و موسسات و نهادهای عمومی غیر دولتی در صورتی که هزینه بهره برداری از منابع شرکت و یا منابع داخلی موسسه و نهادهای عمومی غیر دولتی مربوط می شود به حساب درآمد دستگاه مسئول بهره برداری طرح و در غیر این صورت به حساب درآمد عمومی کشور منظور خواهد شد. کلیه اموال غیرمنقول وزارتخانه ها و موسسات دولتی متعلق به دولت است و حفظ و حراست آنها وزارتخانه یا موسسه دولتی است که مال را در اختیار دارد وزارتخانه ها و موسسات دولتی می تواند با تصویب هیئت وزیران حق استفاده از اموال مزبور را که در اختیار دارند به یکدیگر واگذار کنند.

انحلال شرکت های دولتی منحصراً با اجازه قانون مجاز می باشد مگر آنکه در اساسنامه مربوط به ترتیب دیگری مقرر باشد. شرکت های دولتی مکلفند هر سال ۱۰ درصد سود ویژه شرکت را به منظور افزایش بنیه مالی شرکت دولتی به عنوان اندوخته قانونی

موضوع نمایند تا وقتی که اندوخته مزبور معادل سرمایه ثبت شده برسد. افزایش سرمایه از محل اندوخته قانونی مجاز نمی باشد. سود و زیان حاصل از تسعیر دارایی ها و بدهی های ارزی شرکت های دولتی درآمد و هزینه تلقی نمی گردد ما به التفاوت حاصل از تسعیر دارایی ها و بدهی های مذکور باید در حساب ذخیره تسعیر دارایی ها و بدهی های ارزی منظور شود. در صورتی که در پایان سال مالی مانده حساب مذکور بدهکار باشد به سود و زیان همان سال منظور خواهد شد

در صورتی که مانده حساب ذخیره تسعیر دارایی ها و بدهی های ارزی در پایان سال از مبلغ سرمایه ثبت شده تجاوز نماید مبلغ مازاد پس از طی مراحل قانونی قابل انتقال به حساب سرمایه شرکت می باشد. در صورتی که پس از تشکیل مجامع عمومی ترازنامه و سود و زیان شرکت های دولتی به دلایل موجه قابل تصویب نباشد مجامع عمومی مکلفند هیئت عامل شرکت را حسب مورد موظف نمایند در مهلتی که تعیین می شود نسبت به رفع ایرادات و اشکالات اقدام نمایند و مجدداً ترتیب مجمع عمومی را برای تصویب ترازنامه و سود و زیان بدهد. در هر حال ترازنامه و سود و زیان هر سال مالی شرکت های دولتی باید حداکثر تا پایان آذرماه سال بعد به تصویب مجمع عمومی آن ها رسیده باشد. مجامع عمومی شرکت دولتی مکلف اند شش ماه پس از پایان سال مالی ترازنامه و سود و زیان را رسیدگی و تصویب نمایند. ترازنامه و سود و زیان در صورتی قابل طرح و تصویب در مجمع عمومی خواهد بود که از طرف حسابرسی منتخب دارایی مورد رسیدگی قرار گرفته و گزارش حسابرسی را همراه داشته باشد. هیئت مدیره و یا هیئت عامل حسب مورد در شرکت های دولتی مکلف است پس از پایان سال مالی حداکثر تا پایان خردادماه ترازنامه و سود و زیان را جهت رسیدگی به حسابرس منتخب دارایی تسلیم نمایند. حسابرس منتخب مکلف است پس از وصول ترازنامه و سود و زیان حداکثر ظرف دو ماه رسیدگی لازم را انجام داده و گزارش حسابرسی را به مقامات و مراجع ذیربط تسلیم نماید. موعده مقرر برای تسلیم ترازنامه و سود و زیان از طرف هیئت مدیره و یا هیئت عامل به حسابرسی منتخب حداکثر ۲ ماه و مهلت رسیدگی حسابرس منتخب حداکثر سه ماه با ارائه دلایل قابل توجیه به تایید وزارت امور اقتصاد و دارایی برسد قابل تمدید است.

نقل و انتقال اموال منقول :			
هیات وزیران	مجمع عمومی	وزارت اقتصادی و دارایی	
		*	از وزارت خانه یا موسسه دولتی به وزارت خانه یا موسسه دولتی
		*	از وزارت خانه یا موسسه دولتی به شرکت دولتی بعلاوه تقاضا مقصد و نیز موافقت وزیر یا بالاترین مقام اجرایی
	*		شرکت دولتی به وزارت خانه دولتی
در هر سه مورد فوق باید مبداء موافق باشد			
*			وزارت خانه به شرکت دولتی یا برعکس آن
	*		شرکت دولتی به شرکت دولتی دیگر
فروش اموال منقول :			
*			وزارت خانه و موسسه دولتی
	*		شرکت دولتی